

IRODALMI ERTESSÍTŐ.

Unitárius Kis Tükör, vagyis az unitárius egyház története, hitelvei, egyházalkotmánya és szertartásai rövid foglalatja. Irta *Ferencz József* unitárius püspök. Harmadik átdolgozott kiadás. Kolozsvár Stein J. m. kir. egyetemi könyvkereskedése. 8r. 197. l. Ára 80 kr. Az unitárius egyháznak több mint háromszázéves multja a történelemírónak bő anyagot nyújt. Alig van egyház, a melynek élete oly küzdelmekkel, megpróbáltatásokkal lenne teljes, mint az Isten lényei és személyi egységet valló keresztényeké. Az unitárius egyházzal nemcsak a pápás, a római katolikus egyház állott mint ellenfél szembe, nemcsak a jezsuitáktól szított üldözéseket keltett elviselnie, hanem protestáns testvérei nyomása alatt is szenvedni. Ez egyház küzdelmei oly anyag a történelemírónak, melyet lelkesedéssel dolgozhat fel, főleg ha még hozzá vesszük, hogy azokban egyszersmind az előrehaladás, a felvilágosodás, az emberi szabadság nem jelentéktelen történeteit ismerheti föl.

E könyvben a tárgy iránti meleg szeretet és az események jelentőségének átérzése nyilatkozik. Az olvasó figyelmét leköti az egyház tanulságos történeteinek előadásával, de az események megrajzolásában sehol se ragadtatik szélsőségbe, sehol türelmetlenség nem vehető észre. A Janssen-féle czélzatos történelemírás, a dolgoknak szándékos elferdítése pedig éppen távol áll e műtől. Higgadtan tárgyal és tárgyiasan ír és világosan. A bevezetésben feltünteteti a három első keresztény százév unitárius jellegét, azután az őskereszténységtől való eltéréseket, melyek után a hitjavításra és az unitárius egyház megalapítására tér. Az első fejezetben előadja az egyháznak ama korszakát, mely a megalapítástól az erdélyi külön fejedelemség megszűnéseig, 1566-tól 1691-ig terjed; a másodikban azt a korszakot, mely az erdélyi külön fejedelemség megszűnésétől az unitárius vallásnak az egész Magyarországon törvényesítéseig, 1691-től 1848-ig jön le. Végül a magyar unitárius egyház történelméhez hozzá csatolja a külföldi unitarizmus rövid történelmét. Közli a hitelveket, az egyházalkotmányt legújabb formájában és a szertartásokat. Az olvasó mind e korszakokon és részleteken keresztül szívesen követi a szerzőt, ki az egyház történelmét jellemző vonásaiban hiven ismerteti, hittanáról tiszta fogalmat s az egyház alkotmányáról és szertartásokról pontos leírást ad.

A mű e harmadik kiadásában jelentékenyen meg van bővítve. Most osztatott be fejezetekre és cikkekre is, hogy tankönyvnek is annál inkább lehessen használni. De szerző szemelött tartotta, hogy az az érdeklődőknek olvasmányul is szolgálhasson.

E könyvnek már első és második kiadása nagy szolgálatot tett. A harmadik kiadás, ugyis mint tankönyv és ugyis mint olvasmány, az irodalomnak és egyháznak még nagyobb nyeresége.

Brassai mint philosophus. Irta: *Dr. Gál Kelemen.* (Különlenyomat a Ker. Magvetőből) Kolozsvár. Ajtai K. Albert könyvnyomdája. Nagy Sr. I—V. I—105 l. Ára 80 kr. Brassai élete csaknem százévre terjedt és működése e százév magyar tudományosságán rajta hagyta a nyomait. A modern nyelvektől fölment a szanszkritig, és több nyelvtani munkát irt, a bölcsészetben Kanttól s a jelenkori bölcsészettől India bölcseiig és saját bölcselmet alkotott. A magyar nyelvre „Mondattana“ mindenkorra becses munka. Az oktatásra világos módszert adott. Mivelte a természettudományokat és mennyiségtant. De Brassai mindenkélett bölcsész volt, erős, kritikus ész. A fennebbi munka, mint ilyent rajzolja. A szeretet és bámulat munkája e mű. Írója arra törekedett, hogy Brassai bölcsészeti munkásságát teljes egészében fölmutassa. A mi bölcselmi czikket és könyvet az ő hosszúra terjedt élete alatt irt, mindazt szorgalmasan felkutatja és tanulmányozza, és előtárja e hatalmas szellem gondolatvilágát, melyben tiszta eszmék világítanak elváltozások nélkül. A mit író célul tűzött ki, sikerült. Könyve nemcsak ismertetése Brassai elveinek, hanem magyarázat arra nézve is, hogy Brassai e százév szellemi mozgalmainak hazánkban irányítója tudott lenni, és hogy eszméi tisztasága és logikai következetessége mint egy categoricus imperativus éreztetete ellenfeleivel az ő erejét. A könyv becsét nagyon emeli, hogy Brassai működésének a külföldi és hazai bölcselmi mozgalmak ismertetésével mindenütt történeti háttért ad.

A pontok, melyek alatt bölcselmi munkásságát méltatja: 1. Aesthetika. 2. Logika. 3. Módszertan. 4. Materialismus. 5. Darwinismus. 6. Pozitívizmus.

Hogy Brassai nemcsak közvetlen tanítványaira gyakorolt befolyást, bizonyosága e könyv is, mert ily nem csekély fáradságot igénylő értékes munkát csakis az iránta való nagy szeretet és tudás hozhatott létre

A halotthanvasztásról. Irta: *Dr. Masznyik Endre,* pozsonyi theol. akad. ig. tanár. Egészségi, gazdasági és különösen zsidó és keresztény vallási szempontból tárgyalja a kérdést. Nem lát semmi okot vallási szempontból se a halotthanvasztás ellen, semmi se utal arra, hogy azt kifogásoljuk, mint a róm. kath. egyház teszi, mely pedig hamvasztatott el tűz által keresztényeket s nem is holtan, hanem elevenen. De különben Masznyik a maga részéről, igen helyesen, a régi jó szokást, a temetkezést pártolja. Az alaposan irt füzet ára 40 fillér.

A Székelykeresztúron tartott „*Zsinati imák és beszédek*“ megjelentek s *Raffaj* Domokos esperesnél Ujszékelyen, az összes unitárius espereseknél, s Udvarhelyen a Betegh Pál nyomdájában 25 kr-ért kaphatók.

KÜLÖNFÉLEK.

A budapesti unitárius egyházközségben Főt. Ferencz József püspök ur, oct. 1-én, beiktatta az új papot, Józán Miklóst, elébb torozkói lelkészt, ki az angol unitáriusok akadémiáján is tanult. A püspök hatásos beszédben szólt a lelkész és gyülekezet kötelességeiről. Mire a lelkész megtartotta beköszöntő beszédét, melyet a hívek nagy figyelem-